

Asia: VN/27189/2023

Lausuntopyyntö ehdotuksesta poliisin ja Maahanmuuttoviraston rekistereihin tallennettuja biometrisia tietoja koskevan sääntelyn muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

1.Poliisin henkilötietolakiin ehdotetut muutokset

-

2.Maahanmuuttohallinnon henkilötietolakiin ehdotetut muutokset

-

3.Ulkomaalaislakiin ehdotetut muutokset

-

4. Esityksen pääasialliset vaikutukset

-

5. Muut huomiot esitysluonnoksesta

Pakolaisneuvonta ry:n lausunto

Pakolaisneuvonta kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi.

Ehdotuksen mukaan poliisin passirekisteriin ja henkilökorttirekisteriin talletteluja biometrisiä tietoja sekä Maahanmuuttoviraston rekistereihin talletettuja ulkomaalaisten biometrisiä tietoja olisi jatkossa mahdollista käyttää ja luovuttaa nykyistä laajemmin muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen. Ehdotuksen mukaan tietoja saisi käyttää muun muassa eräiden vakavien rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi.

Pakolaisneuvonta vastustaa luonnoksessa ehdotettua. Ehdotus tarkoittaa merkittävää puuttumista perus- ja ihmisoikeuksiin, ilman että lakimuutoksille on esitetty asianmukaisia perusteita. Ehdotetut muutokset tulee arvioida perusoikeuksien rajoitusedellytykset huomioiden, mukaan lukien suhteellisuusperiaate sekä painavan yhteiskunnallisen tarpeen osoittaminen. Perusoikeusrajoitusten tulee olla välttämättömiä hyväksyttävän tavoitteen saavuttamiseksi. Ehdotus ei täytä näitä vaatimuksia.

Kuten esitysluonnoksessakin todetaan, niin ehdotus on merkityksellinen perustuslain 10 §:n 1 momentissa ja EU:n perusoikeuskirjan 8 artiklassa turvatus henkilötietojen suojan näkökulmasta. Myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT) oikeuskäytännössä henkilötietojen suoja on vahvistettu olennaiseksi osaksi Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan yksityis- ja perhe-elämän suojaa. Luonnoksessa on mainittu, mutta siinä ei ole huomioitu riittävästi EUTI:n eikä EIT:n oikeuskäytäntöä. Jo pelkkä sormenjälkien hallussapito viranomaisrekisterissä tarkoittaa merkittävää puuttumista yksityiselämän suojaan (esim. EIT:n tuomio S. ja Marper v. Yhdistynyt Kuningaskunta, 4.12.2008).

Ehdotuksessa ei ole huomioitu asianmukaisesti myöskään lapsen oikeuksia. Lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaan jokaisella lapsella on oikeus yksityisyyteen (16 artikla). YK:n lapsen oikeuksien komitea on yleiskommentissaan nro 25 digitaaliseen ympäristöön liittyvistä lasten oikeuksista todennut muun muassa, että ”lasten henkilötietoja, erityisesti biometrisiä tietoja, tulisi käyttää ainoastaan lastensuojelutarkoituksiin, jolloin noudatetaan tiukasti asianmukaisia tietojen keruuta, käyttöä, säilytystä ja tiedonsaantia koskevia sääntöjä. Komiteat kehottavat noudattamaan suojelutakeita koskevia huolellisuusvelvoitteita tietojärjestelmien kehittämisessä ja täytäntöönpanossa sekä tietojen jakamisessa viranomaisten ja/tai maiden välillä. Sopimusvaltioiden tulisi ottaa käyttöön ”palomuri” ja kieltää sellaisten henkilötietojen jakaminen ja käyttö maahanmuuttoasioiden toimeenpanossa, jotka on kerätty muita tarkoituksia varten, kuten suojelua, oikeusturvakeinoja, kansalaisten rekisteröimistä ja palveluihin pääsyä varten. Tämä on tarpeen tietosuojaperiaatteiden noudattamiseksi ja lapsen oikeuksien suojelemiseksi siten kuin määrätään yleissopimuksessa lapsen oikeuksista”. Luonnoksessa myös lapsivaikutusten arviointi on täysin puutteellista.

Luonnoksessa ei myöskään riittävästi arvioidu mahdollistaako EU-oikeus kansalliseen passirekisteriin talletettujen biometristen tietojen käsittelyä muuhun kuin niiden alkuperäiseen käyttötarkoitukseen luonnoksessa ehdotetulla tavalla.

Luonnos on kyseenalainen myös yhdenvertaisen kohtelun näkökulmasta. Esitysluonnoksen säätämisyjärjestysperusteluiden mukaan poliisin ja Maahanmuuttoviraston rekistereihin talletettuja kolmansien maiden kansalaisten biometrisiä tietoja saisi käsitellä unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä tietoja laajemmin eräiden valtion turvallisuuteen kytkeytyvien rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi. Luonnoksesta ei täsmennetä miltä osin kolmansien maiden kansalaisten tietoja voitaisiin käsitellä laajemmin.

Arkaluonteisten tietojen käsittelyssä ja näin ollen myös esitysluonnoksessa on kyse henkilötietojen suojan ytimestä. Yksityiselämän suojaan kohdistuvia rajoituksia on arvioitava perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten, erityisesti rajoitusten hyväksyttävyyden ja oikeasuhtaisuuden, kannalta (ks. esim. PeVL 42/2016 vp). Luonnos ei täytä näitä edellytyksiä. Luonnoksesta ei myöskään selviä miten siinä esitetynkaltaiset toimivaltuudet olisivat välttämättömiä hyväksyttävän tavoitteen saavuttamiseksi ja ettei tavoitteeseen voida päästä muilla perusoikeuksia vähemmin rajoittavilla keinoilla.

Marjaana Laine

Johtava juristi

Pakolaisneuvonta ry

Laine Marjaana
Pakolaisneuvonta ry